

Samorządność rodzicielska w warszawskich szkołach

Podsumowanie wyników badania

Warszawa, wrzesień 2009 r.

Opracowanie:
Alicja Papierowska
Wydział Badań i Analiz
Centrum Komunikacji Społecznej
Urzędu m.st. Warszawy
ul. Senatorska 27
00-099 Warszawa
tel. (22) 338 71 00, fax. (22) 338 71 02

INFORMACJA O PROJEKCIE BADAWCZYM

Projekt badawczy dotyczący samorządności rodzicielskiej został zrealizowany przez **Centrum Komunikacji Społecznej Urzędu m.st. Warszawy** na potrzeby stołecznego **Biura Edukacji** w okresie grudzień 2008 r. – maj 2009 r., a jego wyniki zostaną wykorzystane przy realizacji programu operacyjnego polityki edukacyjnej m.st. Warszawy "**Rodzice we wspólnocie szkolnej - Warszawskie Forum Rodziców i Rad Rodziców**".

Cel: poznanie opinii rodziców na temat samorządności rodzicielskiej oraz warunków i sposobów funkcjonowania Rad Rodziców.

Główny problem badawczy: określenie rzeczywistego wpływu Rady Rodziców na życie szkoły.

Schemat projektu:

I Etap:

Badania Jakościowe

Cel: poznanie ogólnego stosunku do zjawiska samorządności rodzicielskiej oraz świadomości i postaw rodziców w tej kwestii.

→ **Opinie rodziców niezaangażowanych w organizację samorządności rodzicielskiej**

Problemy badawcze:

- ✓ Prawa i wpływ rodziców na szkołę;
- ✓ Konflikt dotyczący szkoły i sposoby jego rozwiązywania;
- ✓ Samorządność rodzicielska.

Wykonawca: ARC Rynek i Opinia

Nadzór merytoryczny: Wydział Badań i Analiz, Centrum Komunikacji Społecznej

Technika: indywidualne wywiady pogłębione (IDI), N=50

Termin realizacji: grudzień 2008 r.

→ **Opinie członków Rad Rodziców**

Problemy badawcze:

- ✓ Prawa i wpływ Rady Rodziców na szkołę;
- ✓ Wejście do Rady Rodziców;
- ✓ Warunki funkcjonowania Rady Rodziców w placówce oświatowej;
- ✓ Funkcje Rady Rodziców;
- ✓ Samorządność rodzicielska;
- ✓ Potrzeby i oczekiwania Rad Rodziców.

Wykonawca: IQS and QUANT Group

Nadzór merytoryczny: Wydział Badań i Analiz, Centrum Komunikacji Społecznej

Technika: wywiady w parach - diady (DI), N=9

Termin realizacji: grudzień 2008 r.

II Etap:

Badanie Ilościowe

Cel: poznanie warunków funkcjonowania warszawskich Rad Rodziców oraz opinii i potrzeb ich członków.

→ **Warszawskie Rady Rodziców**

Problemy badawcze:

- ✓ Wejście do Rady Rodziców;
- ✓ Warunki funkcjonowania Rady Rodziców w placówce oświatowej;
- ✓ Finanse Rady Rodziców;
- ✓ Funkcje Rady Rodziców;
- ✓ Problemy i potrzeby Rad Rodziców.

Wykonawca: Wydział Badań i Analiz, Centrum Komunikacji Społecznej

Technika: ankieta on-line, N=545

Termin realizacji: maj 2009 r.

WYNIKI BADANIA – PODSUMOWANIE

Prawa i wpływ rodziców na szkoły

- Z badań wynika, iż znajomość praw rodziców przysługujących im w placówce oświatowej jest raczej niska zarówno wśród badanych rodziców niezaangażowanych w organizację samorządności rodzicielskiej jak i wśród badanych członków Rad Rodziców (wiedza nie obejmuje wszystkich potencjalnych obszarów). Ci ostatni często podkreślają potrzebę zdobycia większej wiedzy o uprawnieniach i możliwościach działania Rady. Wskazywane źródła informacji o prawach rodziców to zazwyczaj dyrekcja placówki, wiedza potoczna lub „poczta pantoflowa”.
- Członkowie Rad Rodziców w większości mają poczucie raczej ograniczonego wpływu na decyzje zapadające w placówce. Zdaniem badanych rodzice mają największy wpływ na sprawy związane z imprezami szkolnymi i w tej dziedzinie głównie przejawia się ich aktywność. Ponadto uważają, że najmniejszy wpływ rodzice mają na finanse placówki oraz na kwestie dydaktyczne. Zarówno rodzice niezaangażowani w organizację samorządności rodzicielskiej jak i członkowie Rad Rodziców chcieliby mieć większy wpływ na różne kwestie dotyczące funkcjonowania ich dzieci w szkole (np. na program nauczania).

Opinie o samorządności rodzicielskiej

- Zarówno przez badanych członków Rad, jak i przez rodziców niezaangażowanych w organizację samorządności rodzicielskiej Rady Rodziców są uważane za reprezentację ogółu rodziców, ogniwo pośredniczące pomiędzy nimi a dyrekcją. Mimo to, zdaniem członków Rad, w większości występuje brak zainteresowania ogółu rodziców działaniami Rady – kontakt zwykle ogranicza się do wysłuchania sprawozdania podczas zebrań klasowych (jest to także najczęściej stosowana przez Rady forma kontaktu z ogółem rodziców – w badaniu ilościowym wskazała ją blisko 47% respondentów).
- Członkowie Rady mocno podkreślają brak zaangażowania ogółu rodziców, stąd ich działania częściowo też polegają na aktywizacji i zachęcaniu do włączania się w sprawy szkolne (często we współpracy z Radami Oddziałowymi).
- Wymieniane motywacje do wejścia do Rady Rodziców najczęściej dotyczą możliwości współdecydowania o sprawach dziecka (potrzeba kontroli), możliwości działania na rzecz placówki edukacyjnej (społeczniowska potrzeba działania), oraz możliwości uczestniczenia w wydarzeniach dotyczących dziecka (potrzeba zdobycia wiedzy).
- Wejście do Rady najczęściej odbywa się poprzez wybory spośród członków Rad Oddziałowych lub z spośród chętnych rodziców z klasy. Czasem, głównie w szkołach specjalnych, poprzez samodzielne zgłoszenie. Wybory tajne są stosowane tak samo często jak wybory jawne.
- Zdaniem badanych zadania Rady Rodziców dotyczą głównie kwestii finansowych – gromadzenie funduszy, finansowanie różnych celów (np. nagród), dofinansowywanie placówki (remonty i wyposażenie) oraz wsparcie dla najbardziej potrzebujących uczniów. Ponadto podkreślano, że znaczenie Rady rośnie przy okazji organizacji różnego typu imprez szkolnych.
- W opinii członków Rad ich działania nie są wystarczające, co najczęściej wynika z braku wystarczających środków finansowych oraz niepełnej wiedzy o prawach i obowiązkach.

Warunki funkcjonowania Rad Rodziców w placówkach oświatowych

- Według badanych członków Rad zasady ich działania zazwyczaj definiuje dyrekcja placówki, która w zdecydowanej większości przypadków (blisko 98%) także uczestniczy w jej posiedzeniach (często to właśnie dyrekcja jest inicjatorem posiedzeń – 36%), przy czym Rada Rodziców zazwyczaj nie bierze udziału w posiedzeniach Rady Pedagogicznej. Ponadto część respondentów (13%) przyznała, że w ich placówce nadal działa Rada Szkoły łącząca przedstawicieli obu tych ciał.
- Jeśli chodzi o współpracę między Radą Rodziców a Radami Oddziałowymi, to w większości przypadków ona występuje (60%) – czasem jest bardzo ścisła i dotyczy przede wszystkim pośredniczenia między ogółem rodziców a Radą oraz współdziałania przy bieżących inicjatywach.
- Wymieniane instrumenty, narzędzia w które wyposażona jest Rada Rodziców w placówce oświatowej to przede wszystkim tablica informacyjna (64%), konto bankowe (58%) – własne lub w formie subkonta na

koncie placówki, oraz strona internetowa (45%) – własna lub w formie podstrony na witrynie placówki. Ponadto część Rad ma na terenie placówki dostęp do telefonu (43%) oraz lokal udostępniony lub przypisany jej na stałe (26%). Stosunkowo najrzadziej zdarza się pełnienie przez członków Rady dyżurów w placówce (13%).

- Rady Rodziców raczej mają sformalizowane działania. Świadczyć o tym może fakt, iż większość z nich posiada oficjalne dokumenty, takie jak protokoły z zebrań (92%) i wyborów (86%), regulamin Rady Rodziców (89%), plan pracy (67%) i preliminarz (79%) oraz sprawozdania z działalności (83%).
- Odzwierciedleniem wpływu Rad Rodziców na politykę oświatową placówki, może być fakt opiniowania lub zatwierdzania przez nią oficjalnych dokumentów placówki. Spośród dokumentów obligatoryjnie powstających w każdym roku szkolnym, w roku 2008/2009 najczęściej opiniowany przez Rady był projekt planu finansowego (66%). Nieco rzadziej program wychowawczy (50%), programy nauczania (49%) oraz program profilaktyki (43%). Stosunkowo najrzadziej Rada Rodziców wypowiadała się na temat zestawów podręczników (32%). Ponadto część respondentów przyznała, że w bieżącym roku szkolnym Rada opiniowała lub zatwierdzała dokumenty opcjonalne: program poprawy efektywności kształcenia lub wychowania (37%), projektu oceny dorobku zawodowego nauczyciela (22%) i wnioski o działanie na terenie placówki stowarzyszeń lub innych organizacji (13%).

Finanse Rady Rodziców

- W większości środki finansowe Rady Rodziców pochodzą z dobrowolnych składek od ogółu rodziców. Według badanych członków Rad zazwyczaj wysokość tej składki jest rzeczywiście dobrowolna (64%), jednak w około 1/3 przypadków ustalono ją odgórnie – najczęściej przez Radę Rodziców (63%), czasem decyduje o tym dyrekcja placówki (20%), rzadziej nauczyciele/wychowawcy klas (niecały 1%).
- Wyniki badania ilościowego wykazały, że wysokość składki nieco różni się w zależności od typu placówki oświatowej. Najwyższe kwoty odnotowano w przedszkolach, gdzie miesięczna składka za jedno dziecko wynosząca 25 zł lub więcej została wskazana przez 63% respondentów w przypadku wysokości dobrowolnej i przez 79% w przypadku wysokości ustalonej odgórnie. Najniższe składki, najczęściej na poziomie 10 – 14 zł miesięcznie za jedno dziecko występowały w szkołach podstawowych (44% wszystkich odpowiedzi w przypadku wysokości dobrowolnej i 42% ustalonej odgórnie) oraz w gimnazjach (odpowiednio 35% i 38% odpowiedzi). Wysokość składki była także ogólnie niższa w placówkach specjalnych niż zwykłych.
- Środki ze składek zazwyczaj są przeznaczone na cele związane ze statutową działalnością Rad (nagrody dla dzieci, organizacja imprez szkolnych, dofinansowanie najbardziej potrzebujących), jednak czasem fundusze Rady służą także "łataniu" budżetów placówek (remonty, modernizacje, wyposażenie, materiały papiernicze, środki czystości).
- Poza pieniędzmi ze składek Rada może także pozyskiwać wsparcie ze źródeł pozaszkolnych. W badanej grupie 18% respondentów przyznało, że wsparcie takie ich Rady pozyskały. Najczęstszymi źródłami wsparcia były firmy lub przedsiębiorstwa, inicjatywy własne (m.in. wynajem sal, zbiórka surowców wtórnych), organizacje lub instytucje publiczne (głównie Urząd Dzielnicy) oraz różnego typu sponsorzy. Dominującą pozyskaną formą wsparcia były środki finansowe (75% wskazań).

Funkcje Rady Rodziców

- Główną funkcją Rady Rodziców jest reprezentowanie ogółu rodziców. Wśród członków Rad 2/3 z nich stwierdziło, że rodzice rzeczywiście zwracają się do Rady ze swoimi problemami, prośbami lub postulatami. Najczęściej sprawy te związane są z kwestiami finansowymi (38% wskazań), kwestiami organizacyjnymi (23%) lub problemami z nauczycielami/wychowawcami (22%).
- Rada zwykle stosuje różnorodne formy kontaktu z innymi rodzicami. Najczęściej wymieniano prezentację sprawozdań z działalności Rady podczas zebrań klasowych (47% wskazań). Często możliwy jest także kontakt z Radą za pośrednictwem sekretariatu placówki, kontakt mailowy lub telefoniczny (numery telefonów lub adresy e-mail członków Rady są udostępniane rodzicom).
- Rada Rodziców bierze także czasem udział w rozwiązywaniu problemu dotyczącego życia placówki – potwierdziło to 37% badanych. Główne problemy dotyczą złego stanu placówki lub braków w jej wyposażeniu, kwestii finansowych i organizacyjnych. W większości przypadków (46%) zgłoszone problemy Rada Rodziców rozwiązała we własnym zakresie (głównie poprzez dofinansowanie), lecz czasem także występowała z interwencją do instytucji zewnętrznych, dyrekcji placówki, nauczyciela lub

psychologa szkolnego. Część problemów udawało się rozwiązać także dzięki rozmowom i mediacjom lub przy pomocy i zaangażowaniu reszty rodziców.

- Ocena znaczenia poszczególnych funkcji, które Rada Rodziców może pełnić w placówce pokazała, że według badanych członków największe znaczenie ma funkcja reprezentująca ogół rodziców. Na drugim miejscu znalazła się funkcja doradczo-opiniująca, następnie funkcja inicjatywna/pomysłodawcza, wspierająca finansowo i najniżej oceniona funkcja kontrolująco-nadzorcza.

Problemy i potrzeby Rad Rodziców

- Zdaniem badanych członków Rad czynnikiem najbardziej ograniczającym sprawne działania są czynniki wewnętrzne, przy czym głównie wspomniany już wcześniej brak zaangażowania ogółu rodziców. Następnie wymieniono brak czasu członków Rady oraz brak wystarczających środków finansowych. Często wskazywano także na brak wystarczającej wiedzy o możliwościach działania Rady.
- Aby polepszyć swą skuteczność, członkowie Rad najchętniej chcieliby skorzystać z możliwości wymiany doświadczeń z innymi Radami (62%), ze szkoleń informacyjnych, tzw. „twardych” (głównie z zakresu pozyskiwania środków finansowych – 59%), konsultacji ze specjalistami (37%) oraz niektórzy ze szkoleń doskonalących umiejętności, tzw. „miękkich” (np. ze sposobów rozwiązywania konfliktów – 17%).

Ocena udziału Miasta w samorządności rodzicielskiej

- Większość badanych pozytywnie odniosła się do pomysłu wsparcia samorządności rodzicielskiej przez Miasto. Najczęściej proponowane formy wsparcia to przyznanie środków finansowych (40%), nie tylko dla Rady, ale także dla placówki oświatowej oraz zapewnienie szkoleń. Zdaniem badanych członkom brakuje także wiedzy o uprawnieniach Rady, możliwościach działania i Miasto mogłoby ich wesprzeć rozpowszechniając informacje na ten temat.
- W opinii większości badanych (70%) powinna powstać specjalna reprezentacja Rad Rodziców odpowiedzialna za kontakty z Miastem, jednak 23% respondentów uważa, że jest ona zbędna. Główne uzasadnienia oponentów to opinia, iż byłby to tylko kolejny szczebel biurokracji, mnożenie pośredników, lub stwierdzenie, że najlepsze są działania lokalne oraz zdanie, że placówki za bardzo różnią się między sobą by możliwe było znalezienie wspólnego mianownika dla działań. W związku z tym zdaniem respondentów należy raczej ułatwić indywidualne kontakty Rad z Urzędem.
- Osoby, które opowiedziały się za powstaniem reprezentacji uznały, że raczej powinna ona mieć formę dzielnicową, a nawet uwzględniać poszczególne szczeble edukacji.